

De wet van de zelfremming

Peter De Graef voert „Henry” op

Van onze redacteur

BRUGGE — Begin jaren negentig schreef Peter De Graef een reeks korte verhalen. Bij wijze van oefening, omdat uitgeverijen zijn langer werk niet zagen zitten. Een daarvan, *Henry*, bewerkt hij nu voor toneel. „Er mocht geen letter te veel in staan”, zegt hij, „dat moest in elkaar zitten als een kruiswoordraadsel.” Het is een grappige tekst, met een hoge actualiteitswaarde. Vanavond in première in De Werf.

EEN van de meest lapidaire waarheden over het leven is te lezen in *Ivanov*, van Anton Tsjechov. Er staat een broos bloempje in de wei, dan komt er een stier, die schrokt het op. Weg bloempje. Iets milder, maar even trefzeker, is Peter De Graef in *Henry*. Een boreling, schrijft hij, ziet er uit „gelijk nen opgeblonken appel”. Dan is er de werkelijkheid en die bijt er in. Die knaagt de zuiverste idealen tot een kantwerkje dat je later mee mag nemen naar de hemel. Als je dood bent.

Bedekt onder een goedlachse stemming en een bijna kinderlijke onschuld, brengt De Graef onderwerpen ter sprake waar veel observatoren van het menselijk bedrijf wel even voor terugschrikken.

In *Henry* levert een ongedefinieerde stem, als was het vanuit de hoge wolkenhemel of de top van de Parnassus, mild commentaar op de futiele bezigheden van de mens. Uit haar toelichtingen blijkt dat ze ragfijn doorziet hoe heel deze pierenpot functioneert. Dat zou er kunnen op wijzen dat ze er zelf de uitvindster van is.

Voor de stem is het de dag van de grote vreugde. Een van de door haar geobserveerde humunculi zit door een *faux pas* zozeer in de piepzak, dat hij zijn beschermengel aanroept. Voor De Graef betekent dat zoveel als een hersteld contact met het geestelijke. „In de loop van de evolutie is de mens resoluut in de materie gedoken”, zegt hij. „Onze ziel en ons gemoed worden ontkend. Toch hebben zij bestaansrecht. Uit die verdringing komt veel onheil voort.”

Grote theorieën wil De Graef niet verkondigen. Zoek bij hem

geen pogen om het hoge en al evenmin pamflettaire boodschappen. „*Henry* is een aaneenschakeling van scènetjes, waar een logica achter zit. Verder wil ik niet te veel stellen. Het is grondmateriaal voor het publiek om zelf tot enkele bedenkingen te komen.”

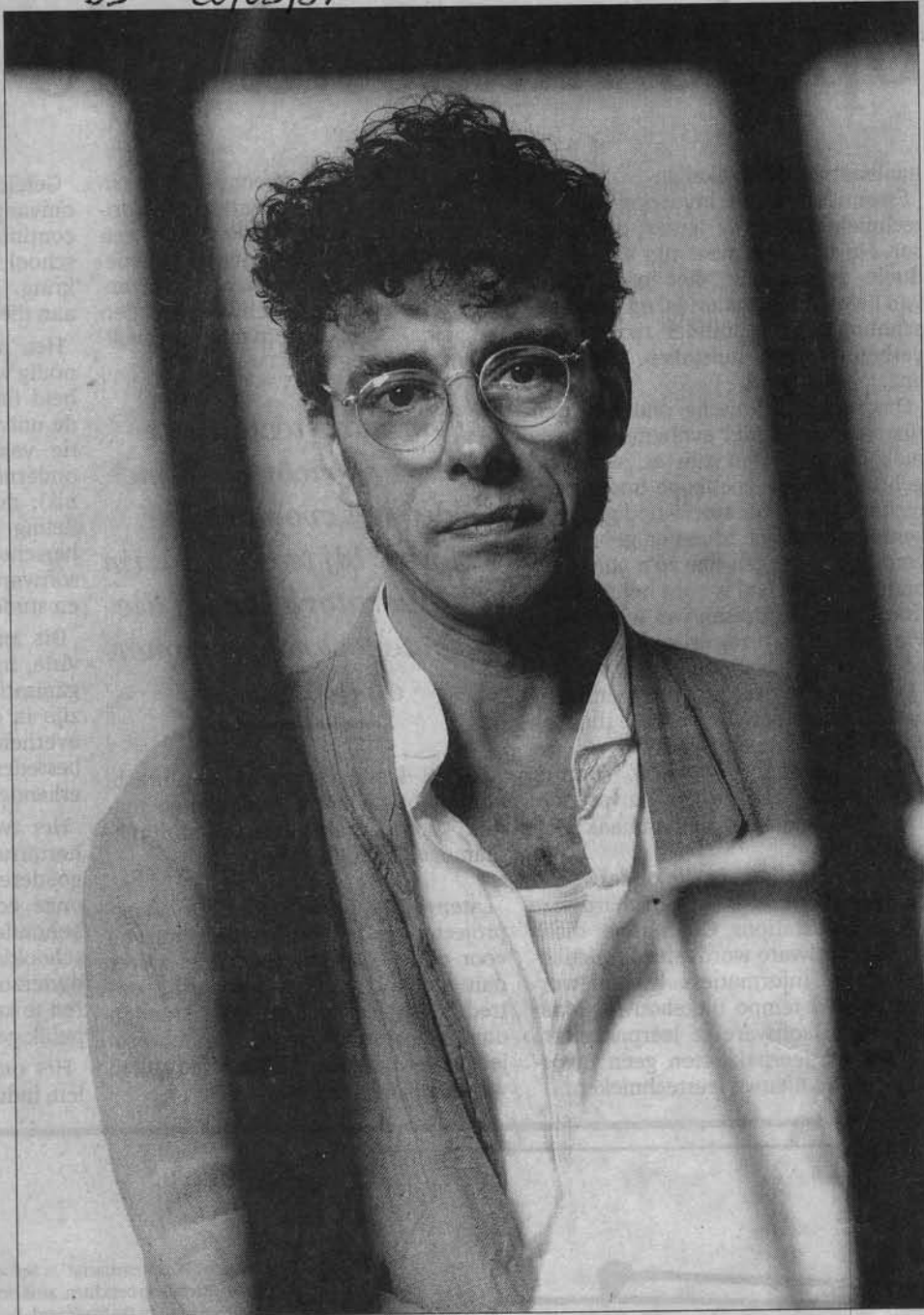
Ondanks deze relativerende woorden, laat De Graef zijn personage zeggen dat de mens het zicht op het eigen leven verloren heeft. Wat moet dat dan? „Je ziet alleen elkaars atomen. Of iemand zijn pruik of bril. Daar zeg je dan gemakkelijheidshalve 'u' en 'ik' tegen. Je ziet alleen de cocon waar iedereen in gevangen zit, niet het wezen zelf. Ik denk dat mensen elkaar vroeger beter zagen.”

Het hernieuwde contact met de godenwereld valt uitgerkend een onooglijke *ingénu* te beurt: Marcel Van Raefelghem, „de opdrachtloze uit de Vergeetmijnietaan”. Door een keten van banale toevalligheden bevrijdt hij zich van zijn frustraties, maar begaat hij ook een gruwelijke misdaad.

Nochtans zit Van Raefelghem niet verlegen om een uitspraak over ordening. Met de glimlach amendeert hij de wetten van Darwin. De eerste wet kan er nog mee door. Die gaat over de invloed van een omgeving op het organisme. Daar voegt hij nog een tweede wet aan toe, over de remmende invloed die een organisme zichzelf oplegt. Want „er is geen een eikenblad dat blijft doorgroeien tot het zo groot is als een voetbalveld”. De wet van de zelfremming, zijn we daar in onze maatschappij niet zo een heel klein beetje dringend aan toe?

De Graef: „Wat je wordt, daar moet je proberen mee om te

DS 20/03/97

Peter De Graef over Henry: de mensheid in een moeilijk overgangsstadium. © Marc Cels

gaan. Wij willen allemaal braaf en schoon zijn, maar door de zaak-Dutroux worden wij plots verplicht om ons voor te stellen dat een volwassen man een kind heeft geneukt. Het kwaad is van ons allemaal. Iedereen blijft maar kleppen over die Nieuwe Politieke Cultuur. Dat is een vlaggetje waar geen lading onder zit."

"De mensheid zit in een moeilijke overgangsfase. Een poos geleden zijn we uit de middeleeuwen gekomen. Toen werd de moraliteit er nog van bovenuit ingedruppeld. Dat was toen nodig. Nu zitten we met de mensheid in de puberteit. Die

dogma's, dat gaat niet meer, dat is gekwaak. We staan er dus alleen voor. Gevolg is dat we geen woorden meer hebben om te praten over goed en kwaad. Toch is het probleem daarmee niet van de baan. Iedereen ontwikkelt voor zich een persoonlijke moraliteit. Dat gaat verder dan nieuwe woordjes of een taal ontwikkelen. In een toneelstuk kan je enkele van die onderwerpen naar boven laten komen. Je kunt ze niet benoemen maar ziet ze zitten. Daarover kun je wel communiceren."

Het klinkt bijzonder filosofisch. Toch beantwoordt ook Henry aan die grillige fantasie-

stroom waar De Graef met *Ombat*, *Hun* en *Een gemeenschap van schurken* patent op kreeg.

Met de monologen heeft hij het nu wel gezien. „Ik wil meer schrijven en regisseren. Het is leuk met acteurs te werken die andere kleurtjes hebben dan jijzelf. Mijn eigen spectrum heb ik zo ondertussen wel verkend."

Geert SELS

● Peter De Graef speelt „Henry". Van 20 tot 22 maart in De Werf (Brugge), 050-33.05.29. Van 25 tot 27 maart in CC Berchem, 28 maart in Dommelhof Neerpelt. Tournee tot eind mei.